

Frimuraresamfundets hus.

Blasieholmsgatan n:r 6.

(Kv. Blasieholmen n:r 9.)

(1668-69)

Tomten förlänades 1650 ^{20/7} till riksskattmästaren Seved Bååt och innehöll då 65 alnar i bredden och 120 i längden.¹ Sedan Bååt år 1669 aflidit, öfvergick tomten genom köpebref dateradt s. å.

Blasieholmen, sedd från Heigeandsholmen vid 1600-talets slut.

Efter Dahlbergs Suecia ant. et hod.

till svågern, riksamiralen greve Gustaf Otto Stenbock. Dennes arfvingar, d. v. s. änkan och barnen, däribland den frejdade fältmarskalken greve Magnus Stenbock, innehade den sedermera,

¹ Riksarkivet. Städens acta. Detta öfverensstämmer i det allra närmaste med en handling af år 1674 i Kammararkivet jämte bifogad karta, däri tomten uppgifves innehålla 9,042 kv.-alnar. Angående måttuppgifterna, se O. Sirén, Gamla Stockholms hus I, 154, 155 och Utredningar V, 95, 98.

men efter öfverenskommelse med dem inropade fältmarskalken grefve Nils Bielke 1696 ^{18/7} fastigheten på exekutiv auktion.¹ Rätt till återlösen skulle stå öppen, men arvingarna kunde ej begagna sig af den utan Bielke pantsatte egendomen i Rikens Ständers bank. Magnus Stenbock fick dock det präktiga huset med dess tomt infriadt år 1710 »såsom ett bevis på Ständernas erkänsla öfver det lysande slaget vid Helsingborg».² Sedan han år 1717 aflidit i dansk fångenskap, behöllo arvingarna det faderneärfda huset, men redan 1723 (året efter grefvinnan Stenbocks död) utbjöds det till salu.³ Något anbud tyckes ej ha gjorts förrän 1726, då riksrådet Josias Cederhielm genom köp blef ägare af det gamla Bååtska palatset med dess tomt å andra sidan gatan (nu Grand Hôtel Royal och Grand Hôtel).

Han afled år 1729, och omkring 1733 såldes egendomen ånyo; den nye ägaren var underståthållaren i Stockholm Hans Fredrik Standaerhielm, som dock 1745 ^{25/1} afstod det till den rike kammarherren och öfverintendenten Louis De Geer på Finspång. Knappa 8 år därefter afhände sig denne den ståtliga byggnaden till förmån för riksrådet friherre, sedermera grefve, Karl Scheffer, enligt köpebref dateradt Finspång 1753 ^{26/11}; i köpet ingingo en del väggbonader samt »den geent emot huset på sijdan emot strömmen dels obebyggda, dels ock med några gamla trähus bebyggda tomt».⁴ År 1776 sålde Scheffer huset jämte en del af ofvannämnda tomt till änkedrottningen Lovisa Ulrika, som gjorde detta köp för penningar tillhöriga prinsessan Sofia Albertina.⁵ Emellertid synes änkedrottningen till sin död 1782 ha disponerat huset, hvilket, såsom egentligen tillhörigt prinsessan, mycket riktigt finnes upptaget hvarken i änkedrottningens testamente eller i bouppteckningen efter henne.⁶

¹ Sirén, a. a. 1, 154, 155. S. har något utförligare behandlat transaktionerna och meddelar bl. andra dokument äfven kontraktet med Bielke (sid. 168—170).

² Sirén, a. a. s. 156, citerar en uppgift i Biografiskt Lexicon XV, 321, att det var Stockholms borgerskap, som inlöste huset, hvilket förefaller otroligt.

³ Annons i Posttidningen 1723 ^{11/11} m. fl.

⁴ Om denna tomt se nedan Grand Hôtel.

⁵ Fredrik Axel von Fersen: Historiska Skrifter. Del III, sid. 236.

⁶ I en mantalsförteckning af 1780 (i Stadens arkiv) säges huset tillhöra änkedrottningen. Redan 1778 anhöll hofkvartermästaren J. V. Westrell om brandförsäkring för detta hus (Handl. i Stadens brandförsäkringskontor).

Prinsessan hade först haft för afsikt att här inrätta sin bostad, hvartill huset i flera afseenden synnerligen väl lämpade sig, men sedan hon 1783 inköpt det gamla Torstensonska huset (sedan kalladt Arffurstens palats), öfvergaf hon denna idé och sålde det Bååtska huset 1787 $\frac{1}{2}$ till öfversten greve H. W. Hamilton för den då för tiden ganska aktningvärda summan af 19,000 Rdr specie.

Han blef emellertid ej länge i besittning af egendomen, ty redan 1791 $\frac{1}{4}$ köptes den af hofmarskalken friherre H. J. von Düben, som betalade 18,000 Rdr spec., men som år 1797 i augusti öfverflyttade köpet på majoren friherre P. A. Fock. Dennes änka sålde huset 1829 $\frac{1}{10}$ till öfverstekammarjunkaren friherre J. K. Adelswärd för 66,666 Rdr och 32 sk. banko.¹ I arfskifte efter honom 1854 $\frac{25}{8}$ tillföll det hans änka Maria Sleman, efter hvars död 1860 $\frac{23}{9}$ sonen, friherre Erik Seth Adelswärd, genom arfskifte af 1861 $\frac{19}{3}$ fick det på sin lott, men genast sålde det till öfverhofstallmästaren friherre Ferdinand Braunerhielm för 275,000 Rdr enligt köpebref dateradt 1861 $\frac{8}{4}$.² Samma år och den 30 i samma månad öfverflyttades dock köpebrevet på greve A. H. R. Hamilton. Af honom såldes egendomen år 1874 $\frac{1}{10}$ till Frimuraresamfundet för 380,000 kronor och har sedan ej bytt ägare.

*
*
*

Seved Bååt uppförde först på 1660-talet efter omsorgsfullt utarbetade ritningar af Nicodemus Tessin d. ä., bland hvilkens tidigaste beskyddare Bååt var, det präktiga stenhus, som ännu pryder tomten, men enligt flera i öfrigt ostyrkta uppgifter skall byggnaden vid hans död 1669 ännu ej varit fullt afslutad. Emellertid finnes den dock afbildad på planschen öfver konung Karl X:s begravningsprocession (d. v. s. nio år före Bååts död), men förmodligen är huset inlagdt på planschen af Dahlberg

¹ I »Morgonbladet» för 1850 $\frac{29}{1}$ uppgifves, att d. v. hertigen af Östergötland, sedermera konung Oscar II, ämnade köpa det Adelswärdska palatset.

² Såväl svenska som norska staten spekulerade starkt på egendomen för att använda den till offentligt ändamål, men priset syntes oantagligt.

efter Tessins ritning. Samma år Bååt afled utbröt eld i det nya huset, som då enligt flera författare skulle blifvit alldeles förstördt, men af den nye ägaren, grefve Stenbock, ånyo uppbyggdt. Denna senare uppgift uthärdar nog ej en strängare kritik, ty när G. O. Stenbock af Bååts änka köpte huset, reserverade sig denna senare kopparen på taket.¹ Hade nu eldsvådan i grund afbränt huset, torde kopparen inte varit mycket värd och sålunda ej blifvit föremål för en särskild paragraf i köpebrevet. Möjligt är att G. O. Stenbock fullbordade Bååts verk; åtminstone gjorde han en grundlig reparation. Hans och hans grefvinnas initialer återfinnas i ett af stucktaken.²

Från denna tid och under mer än 200 år stod huset i det allra närmaste i samma skick. Grefve F. A. von Fersen (anf. arb.) säger med anledning af den ofvan omtalade försäljningen till prinsessan Sofia Albertina, att huset icke var värdt den summa (450,000 daler kopparmynt) som betalades, emedan det behöfde repareras.

Då ägare sedermera ombyttes med i allmänhet ganska korta mellanrum, torde dessa ej heller velat nedlägga penningar på större reparationer.³ Detta är också orsaken till, att huset fått stå tämligen orördt och ännu på 1870-talet i det närmaste var bibehållet i sitt ursprungliga skick. Hade ej öfverinseendet öfver de stora tillbyggnader och reparationer, som verkställdes af Frimurareorden åren 1875—76, anförtrots åt män sådana som slottsarkitekten Söderlund och professor F. W. Scholander, hade man sannolikt gjort »table rase» här liksom på andra ställen (bl. a. Järnkontorets hus) och i den ur konstnärlig och historisk synpunkt märkliga byggnadens ställe uppfört något tidsenligt

¹ Westinska saml. i Uppsala Univ. Bibl.

² Närmare detaljer rörande palatsets byggnadshistoria, inredning och utstyrelse finnas i intendenten G. Upmark d. y:s intressanta uppsats: »Seved Bååts och Gustaf Otto Stenbocks palats i Stockholm» i Samfundet Sanct Eriks Årsbok 1905, sid. 26—37, samt i professor Siréns stora verk: Gamla Stockholms hus, del. I, s. 154—170.

³ Adelsvärd gjorde dock härifrån ett undantag, ty omkring 1834 synes han gjort åtskilliga förändringar i inredningen på samma gång han lät uppföra två smärre, nu försvunna flyglar åt N. Blasieholmshamnen.

monstrum eller någon krok an i samma stil som vissa andra hus på Blasieholmen.

Den tillbyggnad, Frimurareorden gjorde, var högst betydande och hedrar på det hela taget såväl frimurarna som dem hvilka utförde det maktpåliggande arbetet. Byggnaden gjordes då dubbelt större, ty nästan hela tomten nedåt Stallgatan och åt N. Blasieholmshamnen bebyggdes. De åt denna sida belägna lägre flyglarna, som uppfördes af friherre Adelswärd 1834, sammanbyggdes;¹ dessa flyglar äro nu försvunna och ha gifvit rum för den af Frimurareorden på denna del af tomten under åren 1910—12 efter ritningar af arkitekten Ludvig Peterson utförda större nybyggnaden, som har nr 9 N. Blasieholmshamnen och i hvilken Strandhotellet är inrymdt.

Se där i korthet hvad man känner om det Bååtska husets öden.

* * *

Det torde dock säkerligen intressera läsaren mera att erfara något om de personer, som bott inom den spatiösa byggnadens murar. Vi skola bland dem finna många ryktbarheter, visserligen då och då blandade med namnen på mindre märkliga personligheter, men på det hela har huset i alla tider varit bebodt af storfolk.

Båått och hans grefvinna bodde här; likaså grefve G. O. Stenbock med familj. Sonen, grefve Magnus Stenbock, som endast sällan vistades i Stockholm, synes endast en helt kort tid varit installerad i palatset. Omkring år 1721 var åtminstone en del uthyrd till amiralen grefve Evert Didrik Taube.² I öfrigt beboddes huset då endast af assessorn Olof Dalman, som hade »inspection öfver huuset» samt hofskräddaren Andreas Wennerströms änka, »som sitter hyresfritt emedan hon achtar på huuset».

¹ Vid grundgräfvningarna för tillbyggnaderna iakttog man, att där funnits en väl anlagd båthamn, bestående af en med finhuggen sten kantad kanal, som skar ett godt stycke in i tomten (Sirén, *anf. arb.* s. 158). En vacker trädgårdsanläggning har en gång äfven funnits där.

² Fader till den bekanta grefvinnan Hedvig Taube, som sålunda antagligen tillbragte sina första barnår i detta hus, innan fadern flyttade till Skeppsholmen.

Efter Taube finna vi ryske ministern, den slipade Golovin här såsom hyresgäst; han bodde dock ej i huset ensam, ty riksrådet Cederhielm inflyttade själf samtidigt med köpet 1726.¹ Emellertid bodde Golovin här, när elden år 1728 kom lös i ett af uthusen; han lämnade Stockholm 1732 den 20 juli. Huruvida hans efterträdare, Michael Bestuscheff, äfven bodde i detta hus är ej fullt utredt. Redan 1741 hade dock Louis De Geer inflyttat, ehuru han först några år senare blef ägare.

Riksrådet grefve Karl Scheffer bodde alltifrån sitt tillträde i huset. Vid kronprins Gustafs (III) 17:e födelsedag, år 1761, anställde han, som var prinsarnas guvernör, en storartad illumination, då hela byggnaden »var öfverallt illuminerad». På kungl. slottet var bal samma dag, och man kunde därifrån betrakta de ståtliga anordningarna. När Scheffer efter sin svärfaders död tillträdde ett annat hus på Blasieholmen (nr 8 Arsenalsgatan), flyttade han dit omkring 1762.

Såsom hyresgäst inflyttade något år därefter den franske ambassadören, baron de Breteuil, som anlände till Stockholm 1763 den 6 december. Han anställde här flera lysande fester, hvilkas rad dock afbröts af hans hustrus i Stockholm timade död; hon afled nämligen här 1765 den 14 mars af smittkoppor och samtidigt i barnsäng. År 1776 anordnade baronen med anledning af kronprins Gustafs giftermål en illumination, som säkerligen kunde mäta sig med den nyss omtalade Schefferska. Det hela var planlagdt och utfördt af den bekante L'Archevesque. Dekorationen med transparanger, rökelsekar, vapensköldar, altaren och namnchiffer var 150 fot lång och 45 fot hög; den slöts med en basrelief i hvit marmor »uti en rustique ordning», betäckande den ena flygeln samt framställande Hymenæus (Apollos son, äktenskapets gud), som förde kärleken till altaret; den andra flygeln täcktes äfven den af en relief föreställande Minerva.

År 1767 den 30 april afreste baron Breteuil och återvände ej till Sverige. Han var en fint bildad man och mycket konst-

¹ Hans dyrbara boksamling försålles efter tryckt katalog på auktion, som ägde rum här i huset i juni månad 1734.

intresserad samt blef senare premierminister under Ludvig XVI:s regering, han afled 1807. Under sin vistelse i Stockholm lät han för sin räkning vid Mariebergs porslinsfabrik beställa en präktig bordservis, som omnämnes i keramiska arbeten.

Före sin afresa gaf han en lysande afskedsfest i sin sommarbostad vid Nyckelviken; det var i april och således ingen egentlig årstid för utflykter i det gröna. Den charmante fransmannen lät sig dock ej därpå bekomma, och enär de kungliga personerna deltog i piqueniquen, togos mått och steg för att ej årstiden skulle lägga hinder i vägen. »Oaktadt snön låg kvar, hade anlagts en trädgård framför huset med grönt och sandgångar, liksom i den vackraste årstiden, samt en parterre med bosquéer, hvilkas medelpunkt framställde nordstjernan», berättas det i Inrikes Tidningar den 27 april 1767.

Baron Breteuils bo såldes på auktion 1768 ^{14/10}, och månaden därefter inflyttade hans efterträdare grefve de Modène i den ståtliga bostaden. Den nye ambassadören stannade i Stockholm endast till 1770 den ^{10/7}, då han afreste. Hans efterträdare såväl i ämbetet som i palatset blef grefve de Vergennes, den sedermera så bekante franske utrikesministern, som under sin vistelse i Stockholm tog liflig del i Gustaf III:s revolution 1772.

Grefve de Modènes hästar och en del af hans möbler voro till salu 1770 i november; sannolikt stod ambassadhotellet obebodd till den 7 juni 1771, då grefve de Vergennes anlände.

Denne framstående diplomat stannade nära fyra år i Stockholm samt efterträddes af grefve d'Usson de Bonnac, hvilken såsom hyresgäst slutade sina dagar i detta hus. Han anlände till Stockholm i december 1774, men trufdes aldrig rätt väl i vårt kyliga klimat och gjorde under sin ambassadörstid två mer än årslånga besök i sitt hemland. I sin journal skildrar J. G. Ehrensvärd honom på följande sätt: »Man skulle snarare trott honom vara en butter holländare eller en resande tysk än en fransk ambassadör.»

Under vistelsen här ägnade han sin hyllning åt den såsom en af skönheter vid Gustaf III:s hof ansedda grefvinnan Meijerfelt, född Sparre, om hvilken en författare (signaturen Wilhelmina)

säger: »Grefvinnan Meijerfelt också en af gracerna. Hon är den äldsta, och, som ni ser, ej just ung numera. Också har hon ett par temligen stora gluntar till söner, för hvilka Kellgren varit informator. Ett mycket estimabelt fruntimmer, som alltid haft den egenheten att göra sin man förtrogen med alla de kärleksförklaringar man gjort henne. Makarna hafva alltid lefvat såsom turturdufvor.»¹

På grefvinnans slott Stora Sundby brukade Bonnac tillbringa långa tider. Han afled ogift i Stockholm den 20 januari 1782 efter ett slaganfall och bisattes i residenten Antivaris graf på Klara kyrkogård. I Posttidningen för den 11 juli 1782 annonserades om försäljning af hans lösörebo. Bland andra föremål som uppräknas märkes en »Davids harpa». Kanske var detta den gamle ungarlens trognaste tröstarinna.²

Ännu tvenne franska ambassadörer innehade bostad i det gamla Bååtska palatset. Den förste var Bonnacs efterträdare markis de Pons, den »gamla regimens» sista representant i Sverige, som innehade ambassadörsposten från 1783 ²⁴/₇ till 1789 ³/₈. Markisen beledsagades till Sverige af sin dotter, grefvinnan de la Motte, som i samtida memoarer beskrifves som en »jettedame». I L. v. Engeströms »Minnen» t. ex. säges om grefvinnan af Ugglas, som var ett ovanligt resligt fruntimmer, att man förr trott henne ha mycket hår, men först efter grefvinnan de la Mottes hitkomst hade man fått veta, att hon var skallig». I K. Bibliotekets samlingar finnes en handtecknad karikatyr framställande den lille saxiske chargé-d'affaires, Internari, som med tillhjälp af en stor stege lutad mot grefvinnans muff försöker att inleda ett samtal.

Markis de Pons³ fick ingen efterträdare förrän 1795, då medborgaren Le Hoc hitsändes af den franska republiken. Han

¹ Om henne se närmare C. Forsstrands förträffliga, på grundliga forskningar stödda arbete »De tre gracerna». Sthlm. 1912.

² Harpospel var i öfrigt vid denna tid mycket på modet i Stockholm. Engelske ministern Wroughton var en skicklig harpist. Hans duetter på harpa med Mademoiselle Stebnowska (sedermera fru Karsten), som från Polen följt honom till Stockholm, omtalas i flera memoarverk.

³ Rörande markis de Pons' vistelse i Sverige finnes en del rätt intressanta detaljer i chargé-d'affaires de Gaussens otryckta, i franska utrikesdepartementets

kallades i Stockholm, där han ej var populär, »monsieur Hic Hæc Hoc» och vistades här från den 21 okt. 1795 till den 23 april 1796. Äfven han åtföljdes hit af sin dotter, på hvars födelsedag han skref ett till henne dediceradt poem, som trycktes i Sverige, och hvartill Ludv. Piccini satte musik.¹

Raden af franska ambassadörer boende i detta hus afbröts således först med markis de Pons' afresa. Baron Düben, som 1791 köpte huset, bodde troligen här någon tid, men före Le Hocs ankomst var åtminstone en del uthyrd till ryske e. o. ambassadören greve Romanzow, som under den korta tid han vistades i Stockholm (slutet af 1793 och början af 1794) hade sin bostad här.

Sedan äfven Le Hoc afrest 1796, köpte baron Fock, såsom vi sett, palatset och inflyttade själf år 1798, men uthyrde en våning till portugisiska chargé-d'affaires, sedermera envoyén, dom Fernando José Corrêa-Henriquez. Denne, som säges varit en begåfvad landskapsmålare och åt sig inrättade en atelier i huset, bodde här ända till i augusti 1805, då han lämnade Stockholm.

Hans våning öfvertogs af greve Fabian von Fersen under några år. Vid broderns ohyggliga död 1810 var han dock jämte sin grefvinna boende å kungliga slottet samt lämnade kort därefter Stockholm på någon tid och flyttade till landet.

Danske ministern greve Mogens v. d. Nath (äfven v. Dernath) bebodde sannolikt samma våning under sin vistelse i Stockholm 1810—1812. Ryske generalen och ambassadören baron (sedermera greve) P. Suchtelen, som redan 1809 utnämmts till envoyé i Sverige och lyckades bli en af de populäraste diplomater i Stockholm på sin tid, oaktadt den roll han spelat vid Sveaborgs uppgifvande, bodde, såsom det vill synas, ensam här år 1812, men år 1816 finna vi ägaren baron Fock och spanske ministern

arkiv förvarade memoarer från dennes långvariga vistelse i Sverige, och af hvilka memoarer en afskrift ombesörjts af mig. Deras utgifvande i sammandrag torde måhända framdeles komma att bli en verklighet.

¹ Couplets adressés à Mademoiselle Sophie Le Hoc par son père, le jour de sa Naissance, le 21 Pluviôse, l'an Quatrième de la République Française (10 Février 1796).

Pantaleon Moreno y Daviz installerade i hvar sin våning. Moreno liksom Suchtelen dog i Stockholm. Han hade kommit till Sverige 1787 samt var då kapten vid spanska lifgardet och tjänstgjorde någon tid vid legationen i Stockholm i egenskap af attaché. År 1789 befann han sig i svenska högkvarteret i Finland. Han tillhörde sedermera spanska legationen till 1824. Strax före sin död den 1 juni nämnda år utnämndes han till envoyé af hertigen af Lucca. Han var då 66 år gammal. Moreno var känd som en »homme d'esprit» och synes varit en framstående karikatyrtecknare, hvarpå några prof finnas i Kungl. Bibliotekets samlingar. Det var han som en gång sade till konung Karl XIV Johan, att det bästa medel mot attentat här i landet vore galoscher, ty i Sverige behöfde man ej frukta några attentat annat än af väderleken. Hans brorson, den förbindlige och briljante José Moreno y Landabury, som sedermera efterträdde honom och den 30 april 1862 afled i Stockholm, bodde i farbroderns våning till år 1825. Om honom skrefs en gång i »Kapten Puff» på 1850-talet: »Här funnos eller finnas inga diplomater mer. Om en jordbäfnings skulle inträffa eller ett berg rämna och uppsluka herr Moreno, torde framtida forskare i honom påträffa den sista fossila lämningen af en sådan.»

Efter baron Focks död bodde hans änka någon tid kvar här. Den andra våningen hyrdes 1828 af grefve K. J. Wachtmeister, fader till utrikesstatsministern, excellensen grefve Karl Wachtmeister, som sedermera dog medan han innehade sitt ämbete och då var boende i Utrikesministerhotellet å Blasieholmen. Det torde varit samma våning som år 1834 beboddes af förste hofstallmästaren grefve G. A. F. von Essen. År 1837 voro våningarna upptagna af diplomater, nämligen preussiske envoyén baron von Brockhausen och danske envoyén grefve L. Moltke, hvilken senare först år 1844 flyttade till nr 65 Drottninggatan.

Sistnämnda år öfvertog ryske envoyén baron von Krüdener de båda stora våningarna och bodde här till 1850, då han flyttade till det Fersenska huset, hvarest han afled den 15 januari 1852.

Det Krüdenerska huset var i viss mån medelpunkten för det eleganta sällskapslifvet i Stockholm på 1840-talet.¹ Friherrinnan Krüdener beskrifves af samtida såsom inkarnationen af skönhet, esprit och smak samt var dessutom omhvärfd af ett poetiskt skimmer framkalladt af alla berättelserna om hennes hemlighetsfulla börd och hennes kärlek till den som henne ovetande var hennes egen broder samt om den hyllning som ägnats henne af en mycket hög person i en af våra grannstater.

Baronen hade dessutom i en duell, såsom det berättades, för friherrinnans skull, förlorat ena armen. Allt detta hade varit nog för att göra friherrinnan till en hjältinna i våra salonger, men, som jag förut nämnde, hennes egenskaper, hennes sätt och framför allt hennes utseende voro af den art, att hon genast måste intaga en af de främsta platserna i den societet där hon visade sig. Såsom en kuriositet kan nämnas, att friherrinnan Krüdener var upphofvet till den första egentliga basaren² i Stockholm och har således hedern af att ha infört detta under senare tid så ofta anlitade medel att öppna medmänniskors plånböcker. Post och Inrikes Tidningar yttrade vid detta tillfälle (det var 1851) följande ord: »Idén är så mycket lyckligare som den på samma gång gifver tillfälle till omtanke för nödställda likar och en *passetemps* inom kretsar, där arbetets omväxling icke är ovälkommen.»

Jag skall längre fram, på tal om Fersenska huset, återkomma till baron von Krüdener och en med hans död förknippad anekdot.

Sedan baron von Krüdener flyttat, upptogos våningarna af dåvarande ägaren friherre Adelswärd och af engelske envoyén sir Edmund Lyons, hvars maka, lady Lyons, afed i detta hus den 10 mars 1852. I anseende till bröstsjukdom hade lady Lyons

¹ Den lysande fest, som baron von Krüdener gaf den 28 juni 1850 med anledning af kronprins Karls (XV) biläger, omtalades ännu på slutet af 1800-talet med de mest superlativa loford af äldre medlemmar ur stockholmssocieteten.

² En art basar eller marknad var redan anordnad 1776 ²⁴/₂ af dåvarande hertiginnan af Södermanland, Hedvig Elisabet Charlotta. Den finnes utförligt beskrifven i: »Ur Svenska hofvets och aristokratiens lif», del V, sid. 18 o. följ.

nästan aldrig varit ur sina rum sedan sin ankomst till Stockholm. Hon begravs i egen graf på Solna kyrkogård.

Sir Edmunds efterträdare på ministerposten, sir Arthur Magnus, en inom stockholms societeten mycket känd och uppuren personlighet, inflyttade år 1858 och ungefär samtidigt med honom statsrådet friherre J. A. Gripenstedt, som bodde här till sin död 1874. Äfven var på 1860- och 70-talen öfverhofstallmästaren friherre Braunerhielm dels som ägare, dels som hyresgäst boende i en våning. I hans hem vistades den äldriga fröken Engelcrantz, som år 1875 firade sin hundra födelsedag med att tillbringa aftonen på kungliga operan.

Bland andra hyresgäster märkes generalen grefve J. A. Sandels, som åren 1872—74 hyrde en våning. I några mindre lägenheter bodde 1862—64 aktören R. G. Broman, hofkapellmästaren J. F. Berwalds änka och 1866 den bekante riksdagstalaren Sven Adolf Hedin.

Nu ha vi passerat genom listan af tvenne seklers hyresgäster och öfriga inbyggare i ett gammalt stockholmshus. Den är lång, det är sant, men jag tror att få hus kunna skryta med en så lysande samling, och därför har jag uppehållit mig därvid något längre än annars skulle skett. Mycket skulle nog ännu vara att tillägga, t. ex. om Frimurareorden och dess installation samt om alla glada fester firade i den på 1870-talet öppnade s. k. Frimurarekällaren, hvars lokaler en tid voro mycket besökta af sujetter vid hufvudstadens teatrar. Det numera så gouterade Strandhotellet är en värdig arftagare till den gamla Frimurarekällaren.

Järnkontoret och Sveriges Allmänna Hypoteksbank.

Kungsträdgårdsgatan n:r 4 (kv. Näckström n:r 16).

Arsenalsgatan n:r 10 a och b (kv. Näckström n:r 17).

Denna tomt var den ena af de båda första blasieholmstomter, som drottning Kristina bortskänkte. Donationsbrevet är ställt till hofkansleren Nils Nilsson Tungel och dateradt den 2 september 1645. I samtidig skrifvelse till öfverståhållaren säges hela »Blasiusholmen» vara afsedd till inrättande af ett tyghus, men som där funnes en väg, »wore godt at steenus» byggdes där. Till den ändan erhöll Tungel den tomt, med hvilken vi nu skola sysselsätta oss, och sekreteraren Johan Wijnbladh den, där nu husen n:r 2, 4, 6 och 8 Arsenalsgatan uppstått.

Planerna på en tyghusbyggnad synas dock af högsta vederbörande snart uppgifvits, emedan flera af de öfriga tomterna endast några månader efter den tungelska donationen äfvenledes bortdonerades till enskilda. Emellertid uppbyggde såväl Tungel som Wijnbladh sina stenus.

Efter Tungels död 1665 ärfdes huset och tomten af alla barnen gemensamt, men tillfölo senare genom lösen sönerna Gustaf och Adolf Tungel. De afledo emellertid barnlösa, då systrarna och deras barn blefvo ägare, ett förhållande som gaf anledning till mycket trassel och långa rättegångar. Slutligen blef en af Nils Tungels dottrars styfson, presidenten O. Strömfelt, år 1724 genom köp ägare af egendomen och behöll den till 1751 ^{25/4}, då den köptes af riksrådet friherre K. G. Löwenhielm. Denne sålde det Tungelska huset redan 1759 till friherre Karl Bunge, som i sin ordning år 1767 ^{26/9} öfverlämnade husets nycklar till en ny ägare, excellensen grefve E. von Stockenström.

Efter dennes död inköptes egendomen 1812 ²⁸/₆ från arfvinnarna, greve A. von Lantingshausen och friherrinnan C. Haij, född von Stockenström, af öfversten, sedermera generallöjtnanten friherre K. T. von Schulzenheim, som dog barnlös, då brorsonens måg, majoren K. T. af Wirsén dels genom arf, dels genom lösen år 1852 blef ägare. Af honom köptes fastigheten 1857 af friherre N. von Lantingshausen von Höpken och friherrinnan J. C. Haij, född von Lantingshausen, dotterbarn till excellensen greve von Stockenström. Friherre von Höpkens dotter, fröken Clothilde von Höpken, blef 1870 genom arfskifte ägarinna och erhöll fastebref s. å. ¹/₈ men sålde huset med dess genom Tungels och senare ägares utfyllningar i Näckströmmen alltmör förstorade tomt 1873 ³⁰/₉ till Järnkontoret, som lät stycka tomten och 1874 ¹⁹/₅ sålde den östra delen till Sveriges Allmänna Hypoteksbank. Dessa båda institutioner inneha ännu hvar sin del af den gamla Tungelska tomten.

Redan tidigt på 1650-talet synes det Tungelska huset stått fullt färdigt. Dess dyrbara koppartak var en skänk af drottning Kristina,¹ ett slags faddergåfva till Tungels dotter. Själfva hufvudbyggnaden var belägen på den del af tomten där nu västra partiet af nr 10 Arsenalsgatan befinner sig.

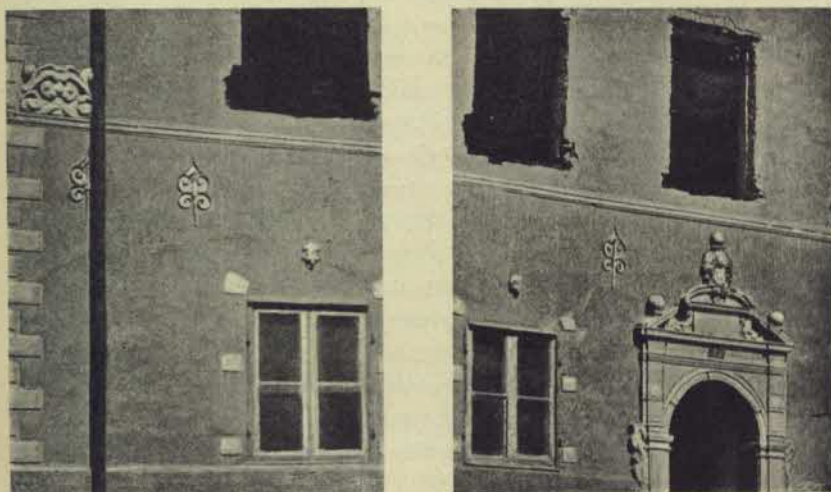
Ingen kan nu i de af Järnkontoret och Hypoteksbanken uppförda husen spåra ens det minsta som påminner om det gamla

¹ En inskription öfver porten lämnade härom följande besked:

»Regina Arctois quae gentibus imperat hisce
aedibus et fundum/et cupera tecta dedit,
testatur saxo Nicolaus Tungel in isto,
ne Sua Posteritas dememinisse queat.»

Denna inskription blef efter rifningen inmurad å det nu rifna Keyzerska huset vid Rödbotorget åt gårdsidan enligt benägen uppgift af den framstående Stockholmskännaren och nitiske samlaren herr grosshandlaren J. Unman. Hvarest inskriptionen nu hamnat är mig obekant, men möjligen återfinnes den å Ceder-grenska huset 26 Hornsgatan, där en del af de forna stenornamenten funnit en fristad efter Keyzerska husets rifning. När presidenten Strömfelt köpt huset, lät han borttaga koppartaket, sålde kopparen och belade taket med järnplåt. Han trodde sig på så sätt göra en god affär, men misstog sig grundligt. Plåten rostade sönder och 1736 måste han pålägga ett nytt tak, som sannolikt kostade öfver 1,000 plåtar. (Sirén, Gamla Stockholmshus, II, 186).

gedigna och förnämliga tungelska huset, ty här har vandalismen haft fria tyglar. Den gamla portalen af ovanligt nobel struktur och den vackra hvälfdä förstugan slopades utan minsta försyn, och detta, ett af de originellaste minnena från storhetstidens Stockholm, fick lämna plats för moderna hus utan minsta intresse.

Detaljer från Tungelska huset vid rifningen 1874.
Efter fotografi.

I sammanhang med att koppartaket mellan åren 1724 och 1730 borttogs sänktes likväl takresningen, och de höga gaffarna fingo äfven då en något modernare prägel, men det hade dock alltid så mycket af sin forna glans i behåll, att det hade varit värdt ett bättre öde. *J. S. Supp. t. Mag. 12. 12. 1697*

År 1730 funnos å denna tomt följande lägenheter: *stora stenhuset* vid gatan, 3 våningar högt, 8 rum i öfversta, 7 i mellersta och 6 i nedersta, hvälfdä källare, dubbel vind, italienskt tak täckt med holländskt tegel; *en flygel* af sten inpå gården med en våning af 7 rum och därunder stall för fem hästar, höbod, brygg-

hus, kolbod, fähus¹ af sten med höskulle, vagnshus af bräder; på västra sidan mot gatan 2 små rum och en bagarebod af sten. Dessutom fanns här något senare, vid pass 1750, en mindre trädgård med drifbänkar. Således en verkligt landtlig anordning. I själfva verket hade Blasieholmen ännu ganska långt fram på 1700-talet en viss prägel af landtlighet, hvarom man kan göra sig en föreställning af en annan annons i *Dagl. Allehanda* den 23 november 1768. Däri läses, att 12 stycken kalkoner bortkommit på Blasieholmen och att »om någon återfinner dem, gjorde han väl uti att tillkännagifva det för ryska ministerns tjänstefolk». Rysk minister i Stockholm var då grefve Osterman, som dock var boende i Generalstabens n. v. hus på Riddarholmen; han torde till äfventyrs haft sina kalkoner utackorderade på Blasieholmen, som likväl synes blifvit de ståtliga fjäderfåna för trång, för så vidt man ej får antaga, att de jagats bort af inbyggarna på den tysta holmen, där deras skri helt visst satte blasieholmsbornas nerver på hårda prof. I samma tidning den 28 augusti 1775 finnes en annan annons, som ytterligare visar huru landtligt Norrmalm då ännu var: »Ett kokreatur är tillvarataget den 25 augusti om morgonen och kan igenbekommas i nästa huset nedanför Enkehuset² då färgen beskrives.»

Men låtom oss återvända till det tungelska huset. Hufvudbyggnaden torde ej undergått några egentliga förändringar utom nämnda sänkning af taket och en del smärre anordningar af rent praktisk natur i det inre. Då byggnaden ju alldeles försvunnit, torde en närmare beskrifning af densamma intressera läsaren, jag tillåter mig därför att här nedan meddela en sådan hemtad ur *Ny Illustrerad Tidning* för 1874 sid. 178. Denna uppsats, som är skriven af ett ögonvittne till förstörelsen, inledes med en klagan öfver Stockholms bristande pietet för sina fornminnen. Sedan fortsätter författaren så här:

¹ Följande annons i *Dagl. Allehanda* för 1785 ²⁹/₉ vitsördar befintligheten af ganska betydande ladugårdar i Stockholms nu centralare kvarter; »Gödsel efter 30 å 36 kor och en häst säljes och får afhämtas i sista huset till höger i Stora Vattugränden.

² D. v. s. huset, nr: 16 Hamngatan.

»En ny beklaglig händelse af denna art är den nu som bäst pågående rifningen och ombyggnaden af gamla Schulzenheimska huset vid Arsenalsgatan, företagen för Hypoteksbankens räkning. Tyvärr hafva vederbörande ej låtit varna sig af det afskräckande exempel, som Göteborgs handelskompani skänkte hufvudstaden, då det lät rifva den s. k. Hörnan vid Jakobstorg och i dess ställe uppföra ett modernt machverk utan högre stil och ej ens nödortfigt skylande de omgifvande gamla husens brandmurar.¹ Den nu företagna förstöringen var så mycket obehöfligare som det förträffligt konserverade gamla huset med lätthet kunnat ändras för nutidens behof utan att dess totala förstörande bort ifrågasättas. Skulle man i andra länder, t. ex. i Tyskland, tillåtit något dylikt? Vi tvifla därpå. Men så äga detta lands och öfver hufvud främmande länders arkitekter insikt i konsthistoria och kännedom om det fornäldrigas värde ur skönhets synpunkt; en insikt, som med ytterst få undantag frångår dem, som här hemma syssla med byggnader. — — — Det må förlåtas oss, att vi säga vår mening rent ut, då ett så ledsamt exempel föreligger. Gamla Schulzenheimska huset var särskildt inuti ett mycket väl behållet och framstående prof på den byggnadskonst, som rådde i Sverige under förra hälften af 1600-talet eller den tid, då Sverige med förvånande fart uppsteg till stormakternas antal. Närmast bestämd var stilen i detsamma tysk senrenässans, af enahanda slag som den, hvilken råder i Petersenska huset och några andra, nu mestadels fördärfvade.»

»Vi nämnde nyss att huset till sin stil bör räknas närmast till tysk senrenässans, hvilken här i Stockholm rådde i byggnaderna till något öfver midten af 1600-talet, då med La Vallée och Nicodemus Tessin den franska och italienska barocken blef den allena härskande. Sedan det höga taket och dess frontespicer, sirade med prydligt hugget bildverk, nedrefvos, förededde tungelska husets yttre ingenting särdeles ovanligt, ehuru det var väl behållet. En enkel men för tiden smakfull portal åt Arse-

¹ Detta hus har dock sedermera ombyggt af källarmästaren Bengt Carlsson och kan i sitt nuvarande skick anses såsom en prydnad för platsen.

nalsgatan var hufvudprydnaden.¹ Hörnen voro rusticerade, mellan våningarna lopp en enkel list af sten, och öfver fönstren sutto turkhufvuden, hvarjämte den nedersta raden af denna om-

Tungelska husets gårdsport under rifningen 1874.
Efter fotografi.

gafs af de karakteristiska rustikstenarna. Eljest utgjorde de sirligt smiddatrossbjälksjärnen och ett par hörnsirater i sten gatufasadens enda ornament. Gårdsidan var nästan alldeles slät; men utgången från förstugan sirades af en liten, ovanligt pryddlig och väl arbetad stenportal. Synnerligast enfris med rankornament på densamma var af förträfflig teckning och utförande.

Men det var egentligen det inre, som erbjöd en ovanligt väl bibehållen bild af en svensk stadsbo-

ning från trettioåriga krigets dagar. Nedra förstugan var hög, ljus och pryddligt hvälfd samt uppbars vid trappans början af en kolonn af ölandsmarmor. Hvalfstrålarna stöddes af rikt arbetade kragstenar, med änglahufvuden eller groteskfysionmier.²

¹ Denna portal hade öfverst det tungelska vapnet.

² Förstugan finnes afbildad i akvarell af Scholander 1849.

Lika prydlig var förstugan 2 trappor upp, endast att en modern afbalkning och vindstrappans omläggande något skadat dess utseende, som dock lätt kunnat återställas. Särskildt förtjänade

de smidda bröstvärnen i trapporna uppmärksamhet för de smakfulla mönstren i de olika afdelningarna och det nätta arbetet. En stor märkvärdighet, som först vid rifningen kom i dagen, för att kort därefter försvinna under samma rifnings allt nivellerande händer, var ett bräd-tak i stora salen en trappa upp till vänster, hvilket låg doldt öfver ett senare inslaget, lägre tak. Det upptäckta taket var helt och hållet oljemåladt, deladt i kompartment och prydt med mytologiska scener samt orna-

ment i renässansstil. Möjligheten att få en eskiss af detsamma är numera mycket ringa, sedan bräderna delvis våldsamt lösslitits och användts för alla slags behof. Det hade emellertid varit af synnerlig vikt att få det noggrant aftecknadt, då det utgjorde kanske den enda kvarlevan af det i Sverige öfvade ornaments-

Förstuga i Tungelska huset under rifningen 1874.

Efter fotografi.

måleriet från midten af 1600-talet, före Ehrenstrahls dagar. Möjligtvis kunna dylika tak ytterligare komma i dagen, när rummen till höger om förstugan i trappa upp skola ramponeras; men så stora och jämförelsevis rika kunna deras bildverk ej vara. För öfrigt förtjänar nämnas, att rummen till höger i förstugan på nedra botten voro hvälfda och således antagligen från början afsetts till domestik- eller förvaringsrum.»

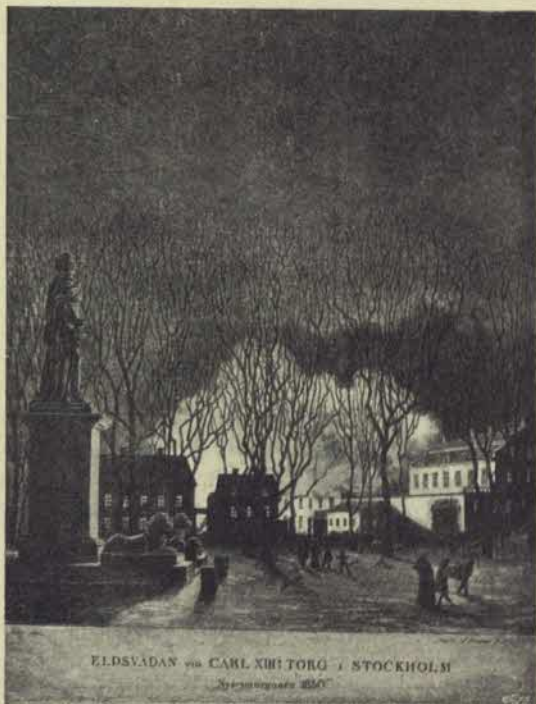
Jag hoppas, att läsaren benäget ursäktar, att jag meddelat denna utförliga redogörelse, hvilken jag aftryckt, emedan den är den enda fullständiga byggnadsbeskrifning från Blasieholmen som stått mig till buds. Jag beklagar blott, att liknande fakta ej kunna¹ framläggas rörande andra af Blasieholmens förstörda och bortfuskade byggnader.

De åt Kungsträdgården och de öfre åt Arsenalsgatan belägna delarna af tomten hafva flere gånger bebyggt och omändrats. Under långliga tider voro de »upptagna af krogar och annat kuckel» samt utgjorde allt annat än prydnader för denna del af hufvudstaden. Jag erinrar mig ännu mycket väl denna låga huslänga med sina yttertrappor ledande till små »krypin», som kallades butiker. Denna byggnad eller rättare sagdt dessa byggnader förändrades omkring år 1816 af von Schulzenheim. Det var dock först 1821 som tvenne stora inkörsportar tillkommo och taket pryddes med ett järnstaket af tvifvelaktig smak. Samtidigt hopbyggdes flyglarna, hvarigenom den nyssnämnda längan uppkom. Möjligt är, att dessa flyglar äro identiska med det stall och det vagnshus, hvilka Löwenhielm lät uppföra 1751, vid hvilken tid ett mindre stenhus befann sig i själfva hörnet af Arsenal- och Kungsträdgårdsgatorna. Det var användt till butiker och bostadslägenheter. Redan på 1760-talet bodde där en perukmakare; samtidigt och allt framgent fanns i hörnet en kryddbod. Ännu 1823 var en del af tomten åt Kungsträdgårdsgatan obebyggd samt inhägnad med ett lutande och vanprydande

¹ I samfundet S:t Eriks årsbok för år 1905 finnes en beskrifning af det gamla Bååtska palatset; nu Frimurarehuset, rörande hvilket författaren, intendenten G. Upmark d. y., meddelat en mångfald hittills okända eller föga beaktade detaljer. Mera ingående är professor O. Siréns skildring af palatset (Gamla Stockholmshus, Del 1. Sthlm 1912)

staket.¹ Äfven åt Arsenalsgatan hade de låga husen flera ingångar. Om man på 1850-talet vågade sig upp för en af de mörka och branta trapporna, kunde man träda in i den bekante härfrisören Fahlstedts »perukmakareverkstad» som det hette då för tiden.

Järnkonto-
ret och Hypoteksban-
ken slojade allt
detta, och under
åren 1874—75 upp-
växte de båda hus,
som ännu i oför-
ändradt skick kvar-
stå upptagande
tomten i hela dess
utsträckning utef-
ter Kungsträd-
gårds- och Arse-
nalsgatorna. Järn-
konto-rets hus upp-
fördes efter ritnin-
gar af A. Kumlien.
Oaktadt de stora
kostnader, som
nedlades på den
yttre prydnaden
(endast relief-frisen
af Kjellberg skall
ha kostat 20,000
kronor), har det
dock inte lyckats

ELDSVADAN vid CARL XIII TORG i STOCKHOLM
Strykning af E. O.

Tungelska huset 1830.
Stentryck efter J. F. Julin.

att åstakomma något som ens närmelsevis kan jämföras med det gamla på öfre delen af tomten fordom belägna tungelska huset, i hvars ställe Hypoteksbankens n. v. hus uppfördes.

¹ På den afbildning af d. v. Schulzenheimska huset sedt från Kungsträdgården år 1830, som meddelas å ofvanstående bild, framställas äfven de byggnader som intogo Enskilda Bankens n. v. tomter, där ännu för få år sedan befunno sig den

Detta senare hus täcker inte blott samma yta som det gamla huset utan ligger äfven på den lägre, norra flygelns tomt, hvidan det har betydligt större omfång än sin nu försvunna företrädare, Nils Tungels skapelse.¹

* * *

Denna tomt har varit bebodd af en hel del både intressanta och framstående personer, för att inte tala om Nils Tungel själf, hvars lefnad säkerligen erbjuder mer än ett pikant moment. Under 1600-talet och äfven under början af 1700-talet beboddes de olika lägenheterna af de många tungelska arfvingarna, som ständigt lågo i processer med hvarandra.² År 1721 bodde här riksrådet greve Didrik Wrangels änka, Magdalena Clerck. Samtidigt med henne bodde i huset hofrättsrådet J. Lilljemarck med familj samt ståthållaren G. A. Strömfelts änka, Brita Tungel. Senare bodde i hela den stora byggnaden presidenten O. Strömfelt i egenskap af husets ägare. Endast en liten lägenhet var då uthyrd till guldsmeden Baltzar Pähl.

De närmast följande ägarna, riksrådet friherre Löwenhielm och landshöfdingen friherre Bunge, bebodde äfven ensamma hela huset. Excellensen von Stockenström inflyttade omedelbart efter köpet och bodde här ända till sin död 1790. Samtidigt voro dock

forna dramatiska teatern och det s. k. Hotel Du Nord eller v. Knorringska huset. Rörande den eldsvåda som gifvit anledning till bilden kan ur en samtida tidning (Dagl. Allehanda 1830 ^{2/1}) meddelas följande: »I går på morgonen kl. ^{1/24} yppades eldsvåda vid lilla Trädgårdsgatan. Några hus, mest stallar, vagnshus och dylikt, förstördes af lågorna. Ifall vädret icke varit så lugnt, hade olyckan säkert blifvit större. Schulzenheimiska och Hornska husen (nu nr 8 vid Arsenalsgatan) voro närmast, och deras innevänare måtte hafva lidit förlust genom nedrifning, möblers utflyttning o. s. v. Elden skall ha kommit lös genom kvarlemnande af ett ljus.» Närmare om denna eldsvåda se »Samlaren» och »Stockholmstidning» för 1830.

¹ De enda minnen från Tungels hus som finnas kvar sitta sedan 1905 inmurade på jägmästare A. N. Cedergrens hus, 26 Hornsgatan. De utgöras af ett antal maskaroner, som vid rifningen 1874 förvärfvades af den alltid påpasslige Chr. Hammer och af honom inmurades i det s. k. Keyserska huset vid Röda bodarna. När detta lämnade rum för Centralpalatset, tillvaratogs stenarna. (S:t Eriks årsb. 1905, 118, 1907, 67.)

² Främmande trosbekännare hade vid slutet af 1600-talet sin samlingslokal i Tungelska huset.

flera lägenheter såväl i stora byggnaden som i de mindre husen uthyrda. I slutet af 1770-talet finna vi bland hyresgästerna grefve A. L. Piper med grefvinna, född von Fersen, syster till Axel von Fersen d. y.; denna ryktbara dam skola vi längre fram få se såsom värdinna i det Fersenska huset. Vid samma tid bodde excellensen grefve H. H. von Liewen i det låga huset i hörnet af Kungsträdgårdsgatan, hvilket sannolikt omkring 1770 blifvit ordnad till bostadslägenheter. På 1780-talet annonseras ofta i dagspressen om möblerade och omöblerade rum att hyra i Stockenströmska huset. Kanhända gick det klenst med uthyrningen, då på gården fanns en tam orre, som antagligen störde hyresgästernas morgonslummer.¹

Skalden grefve J. G. Oxenstierna flyttade hit, då han 1790 lämnade utrikesministerhotellet; samma år hyrde äfven expeditionssekreteraren J. Hesselius en lägenhet. Generalmajoren A. D. Schönström och generalmajoren, sedermera fältmarskalken och statsrådet grefve Fabian Wrede hade år 1799 hvar sin våning, men redan år 1801 bodde här generallöjtnanten, friherre Karl von Liewen. Några år senare dåvarande lagmannen, sedermera en af rikets herrar, grefve Hans Gabriel Trolle-Wachtmeister. Dåvarande justitierådet, sedermera statsrådet Gabriel Poppius, den förste ofrälse serafimerriddaren, och en friherre Klinckowström inflyttade omkring 1811. Generallöjtnanten von Schulzenheim, husets ägare, bodde här äfven, men ej förrän 1817, hvilket år dåvarande öfversten, sedermera statsrådet och serafimerriddaren, friherre G. A. Peyron inflyttade.

Statsfrun hos drottningen, änkegrefvinnan Taube, född Pollet, en syster till den bekanta fru Ehrenström, och aktrisen fru Lindström, född Frösslind, bodde här, den senare från 1820 till långt in på 1840-talet. Det var denna skådespelerska som var anledning till, att Wallmark upphörde att skriva teaterkritiker i »Journalen». Han råkade nämligen en gång kalla den d. v. mademoiselle Frösslind för en »snärta», hvaröfver teatervännerna

¹ Orren bortfög emellertid den 4 januari 1785 enligt annons i en samtida stockholmsstidning.

så beskärnade sig, att recensenten ledsnade och, som sagdt, aldrig mera befattade sig med teaterkritik.¹

Amerikanska chargé d'affaires H. W. Ellswort var Schulzenheims hyresgäst åren 1845 och 1846, innan han flyttade till gamla Norrbro, n:r 3, där han bodde 1847. Riksmarskalken, förre justitiestatsministern greve A. Posse bodde i en af våningarna, och antagligen var det i samma våning som dåvarande generalmajoren, sedermera krigsministern och riksmarskalken greve Nils Gyldenstolpe inflyttade år 1849.

Omkring 1838 beboddes en lägenhet af generalen friherre Sigge Sparre, och tidigt på 1840-talet finna vi bland husets invånare generalen, excellensen greve Magnus Björnstjerna, kammarherren friherre J. G. von Rehausen, d. v. notarien i Svea hofrätt, sedermera presidenten greve Tönnes Wrangel m. fl.

Greve Gyldenstolpe bodde här till sin död 1864, förvållad af blodförgiftning efter en operation i fingret. I sin egenskap af riksmarskalk deltog han, ehuru redan sjuk, i festligheterna vid hertigens af Dalarna bilägen, hvarigenom det onda förvärrades. Han hade sin privata bostad på nedre botten, och ofta kunde man se den ståtliga grandseigneuren sitta i sitt fönster, betraktande de förbigående. I »Kapten Puff» återfinnes en notis, däri skämtas öfver, att å excellensens visitlåda var hans titel illa stafvad; där stod nämligen »Ricksmarskalken».

På 1860-talet beboddes våningen två trappor upp af hofmarskalken, friherre Knut Åkerhielm och hans friherrinna, född Berwald, som var en på sin tid mycket uppburen sångerska.

Källarmästaren Westerberg var hyresgäst i någon af de mindre lägenheterna år 1834, och sannolikt var det i hans utskänkningsställe som den ofta omtalade kommissarien Mallén, »gångposten», tog sig en liten styrketår, innan han om morgnarna begaf sig ut på sin tourné genom staden, ty äfven han bodde i någon mindre kammare på vinden. På 1840- och 50-talen var det mu-

¹ Det var »Cendrillons» roll, hvari m:lle Frösslind uppträdde, som gaf anledning till en häftig tidningspolemik. Denna teaterevenemang ansågs vara af den betydighet, att de flesta med anledning däraf skrifna uppsatserna sammanfördes och utgäfvos af trycket i en särskild samling kallad »Cendrilloniana», som tillägnades m:lle Frösslind. Den anses nu af samlare som en stor raritet.

sikaliska elementet rikligt representeradt i huset; där bodde t. ex. 1848 musikdirektör A. Sehman; 1851 den tidens »hofbalmusikdirektör» A. J. Schnötzing; 1856 en F. Weller, innehafvare af en »musikbyrå», och samma år instrumentmakaren N. Silow. Artister saknades i öfrigt ej. Pastellmålaren Lindberg bodde där 1862 och åren 1863—64 den framstående skådespelaren, hofintenten Knut Almlöf.

I det låga huset i hörnet af Kungsträdgårdsgatan funnos möblerade våningar, hvilka ännu på 1860-talet togos i anspråk af de finaste familjer, enär hotellen i Stockholm då voro både få och dåliga. Den nuvarande universitetskansleren, förre utrikesministern greve Fr. Wachtmeister bodde där någon tid i ungdomsåren jämte sina föräldrar, som tillbragte vintrarna i hufvudstaden.

På nedre botten var länge ett medelmåttigt schweizeri, där tredje radens spektatörer från den d. v. mindre teatern, sedermera K. Dramatiska teatern, brukade läska sina af lamprök förtorkade strupar. Kryddboden i samma hus innehades år 1818 af lotterikollektören David Konradsson Nisser, som på så hemlighetsfullt sätt mördades detta år den 10 maj midt på förmiddagen. Det var samma dag som Karl XIV Johans kröning och hyllning ägde rum. Mördaren upptäcktes ej. På Nissers skrifbord fanns en mystisk skrifvelse undertecknad E. W., hvori sades, att mordet begåtts af hämnd.
